

YETKİLENDİRİLMİŞ YÜKÜMLÜ VE BİLİNER GÖNDERİCİ/YETKİLİ ACENTE UYGULAMALARININ UYUMLAŞTIRILMASI

GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü ve IATA (International Air Transport Association-Uluslararası Hava Taşımacılığı Birliği) koordinasyonunda başlatılıp yürütülmekte olan, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğünce sertifikalandırılan “Yetkili Acente” ve “Bilinen Gönderici” programları ile Bakanlığımızca sertifikalandırılan “Yetkilendirilmiş Yükümlü” programının uyumlaştırılmasına yönelik hususlarının tartışılmasıdır.

Bu kapsamda çalışmanın ilk bölümünde yetkilendirilmiş yükümlü uygulamasına ilişkin, ikinci bölümünde ise bilinen gönderici ve yetkili acente uygulamalarına ilişkin genel bilgi verilecektir. Üçüncü bölümde ise bu uygulamaların uyumlaştırılmasına yönelik dünyada ve ülkemizde yürütülen çalışmalar anlatılacaktır.

YETKİLENDİRİLMİŞ YÜKÜMLÜ

Yetkilendirilmiş Yükümlünün Tanımı, Gelişimi ve Sağladığı Kolaylıklar

Yetkilendirilmiş Yükümlü statüsü (Authorised Economic Operator-AEO), en genel tanımıyla kayıtlarını belirli bir sistematik çerçevesinde düzenli tutan, taahhütlerini karşılamaya yetecek mali yeterlilik düzeyine sahip, emniyet ve güvenlik standartları bulunan, gümrük yükümlülüklerini yerine getiren, kendi iş ve işlemleri üzerinde oto kontrolünü yapabilen güvenilir firmalara gümrük işlemlerinde birtakım kolaylıklar sağlayan uluslararası bir statüdür.

Yetkilendirilmiş yükümlü denilen olgu, özü itibarıyla, ülkelerin uluslararası terörizm gibi tehditlere karşı kendi güvenliklerini sağlayabilme kaygılarını, giderek artan küresel ticaret hacmini sekteye uğratmadan gidermeye yönelik olarak Dünya Gümrük Örgütü (DGÖ) önderliğinde geliştirilmiş bir araçtır. 11 Eylül Saldırıları sonrasında Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin eşyanın ve yolcuların ülkeye girişlerinde katı önlemler almaya başlaması, bu katı önlemlerin de zamanla ülkedeki ticaret maliyetlerini arttırması ve zaman kayıplarına yol açması hem ülke güvenliğini sağlamaya yardım edecek hem de uluslararası ticareti aksatmayacak yeni bir yöntem arayışını doğurmuş, bu arayışın sonucu olarak Kasım 2001'de ABD'de C-TPAT (Customs-Trade Partnership Against Terrorism) Programı olarak adlandırılan güvenlik ve kolaylaştırma programını ortaya çıkarmıştır. Sadece ABD'de ve komşu ülkelerinde güvenliğin sağlanmasının yeterli olmayacağı öngörülerek ticaretin güvenliğinin küresel olarak sağlanması için ABD ve DGÖ işbirliği içinde hareket etme kararı almıştır. Birlikte yürütülen çalışmalar, Haziran 2005'te Küresel Ticaretin Güvenli Kılınması ve Kolaylaştırılması Standartları Çerçevesi'nin (SAFE-Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade) kabul edilmesiyle sonuçlanmıştır. Güvenli ve kolay ticaretin sağlanmasında ilk uluslararası adım olan SAFE Çerçevesi, ülkelerin kendi yetkilendirilmiş yükümlü programları aracılığı ile uluslararası arz zinciri güvenliğinin sağlanması için tüm üye ülkelerde sağlanması gereken asgari şart ve standartları belirlemiş ve yıllar içinde revize edilerek kapsamını genişletmiştir.

Ülkemizde ise yetkilendirilmiş yükümlü uygulaması 10 Ocak 2013 tarihli ve 28524 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan **Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği** ile hayat bulmuştur. Söz konusu Yönetmelik kapsamı gümrük işlemlerine ilişkin basitleştirilmeler 21 Mayıs 2014 tarihli ve 29006 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği ile genişletilmiştir.

Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği'nin 4. maddesi uyarınca serbest bölgeler dâhil olmak üzere Türkiye Gümrük Bölgesinde yerleşik, en az üç yıldır faaliyette bulunan gerçek ve tüzel kişiler ile kamu kurum ve kuruluşları yetkilendirilmiş yükümlü olabilir. Yetkilendirilmiş yükümlü statüsüne sahip firmalar gümrük işlemlerinde, statü sahibi olmayan firmalara göre daha fazla kolaylıktan yararlanmakta böylece daha fazla rekabet gücü elde etmektedir. Aynı zamanda yetkilendirilmiş yükümlü statüsü, uluslararası ticarete bir güvenilirlik göstergesi olarak kabul edilmekte ve tercih sebebi olmaktadır. Ülkemizde yetkilendirilmiş yükümlü statüsü sahibi firmalara sağlanan kolaylıklar basitleştirilmiş usullere ilişkin kolaylıklar, beyanın kontrol türüne ilişkin kolaylıklar ve emniyet ve güvenliğe ilişkin kolaylıklar başlıkları altında sınıflandırılabilir. Bu kolaylıklardan bazıları bütün yetkilendirilmiş yükümlülerin yararlanabildiği kolaylıklar iken bazılarından yararlanabilmek için ayrıca başvuruda bulunmak ve istenilen ilave koşulları sağlamak gerekir. Bu ilave başvuru, yetkilendirilmiş yükümlü sertifikası başvurusuyla birlikte yapılabileceği gibi, yetkilendirilmiş yükümlü sertifikası alındıktan sonra da yapılabilir.

Bu çerçevede, yetkilendirilmiş yükümlülerin yararlandığı talebe bağlı olan ve olmayan kolaylıklar aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

Tablo 1:

Talebe ve ek şartlara bağlı olmaksızın bütün YY'lerin yararlanabildiği kolaylıklar

- Azaltılmış zorunlu bilgilerden oluşan özet beyan verebilme
- Daha az ve öncelikli olarak belge kontrolü veya muayeneye tabi tutulma
- Eksik belgeyle beyanda bulunabilme
- Kısmi teminat uygulamasından faydalanabilme
- İthalata ve ihracatta eşya muayenesi ve belge kontrolünün olmadığı hat olan Yeşil hattan (taşıt üstü dâhil) yararlanabilme
- Eşya türüne göre sınırlama olmaksızın taşıt üstü işleminden yararlanabilme

Talebe ve ek şartlara bağlı olarak YY'lerin yararlanabildiği kolaylıklar

- İhracatta yerinde gümrükleme uygulaması kapsamında ihracat yapabilme
- İzinli gönderici ve izinli alıcı yetkisi kapsamında taşımacılık yapabilme
- İthalatta yerinde gümrükleme uygulaması kapsamında ithalat yapabilme
- Götürü teminat uygulamasından faydalanabilme
- ATR Dolaşım Belgesi düzenleyebilme
- Fatura Beyanı ve EUR- MED Fatura Beyanı düzenleyebilme

Yetkilendirilmiş Yükümlü Başvuru Süreci

Yetkilendirilmiş yükümlü statüsü başvuruları, Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliğinin ilgili ekinde yer alan başvuru formu doldurularak başvuruda gerekli belgeler ile birlikte, başvuru sahibinin ticaret siciline göre bağlı bulunduğu ilin bağlantısı olduğu Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlüklerine yapılır. Bu aşamadan sonra, bölge müdürlüğü ibraz edilen belgelerin tam olup olmadığına ve bu belgelerin eksik bilgi içermediğine dair bir ön inceleme yapar. Belgelerde herhangi bir eksiklik olmaması ve firmanın aranılan başvuru şartlarını karşıladığının tespit edilmesi halinde, firmanın ön inceleme formunu ve diğer belgelerini Risk Yönetimi ve Kontrol Genel Müdürlüğü'ne gönderir. Genel Müdürlük, ön inceleme formu ile firma tarafından doldurulan, firmayı tanımaya yönelik, yetkilendirilmiş statüsüne sahip olmasını sağlayacak düzeyde emniyet ve güvenlik standartlarına sahip olup olmadığını, kendi iş ve işlemleri üzerinde oto kontrolünü sağlayıp sağlamadığını, kayıtlarını düzenli tutup tutmadığını tespit etmeye yönelik çeşitli sorular içeren Soru Formu/Öz Değerlendirme Formunu inceler. Soru formunda ve ön inceleme formunda yer alan bilgiler eksik veya yetersiz bulunursa, firmaya bu hususları gidermesi için yirmi iş günü süre verilir. Soru formu bu süre içinde yeniden düzenlenerek ibraz edilmezse başvuru reddedilir. Soru formu ibraz edilir ve eksik/yetersiz hususların giderildiği tespit edilirse, firmanın yerinde incelemesinin yapılması için Rehberlik ve Teftiş Başkanlığınca gümrük ve ticaret müfettişi görevlendirilmesine ilişkin işlemler tamamlanır ve gümrük ve ticaret müfettişince başvuru sahibi firmanın tesislerinde statünün gerektirdiği hususların karşılanıp karşılanmadığı incelenir. Koşullardan bir veya daha fazlasının karşılanmadığının tespit edilmesi halinde, eksiklikleri tamamlaması için başvuru sahibine ek süre tanınır. Süre sonunda eksikliklerin giderildiği anlaşılırsa, yerinde inceleme değerlendirme formu hazırlanarak Risk Yönetimi ve Kontrol Genel Müdürlüğü'ne gönderilir. Genel Müdürlükçe, yerinde inceleme değerlendirme formu incelenir ve koşulların sağlandığı anlaşılırsa sertifikanın düzenlenmesi için, koşulların sağlanmadığının tespiti halinde başvurunun reddi için ilgili Bölge Müdürlüğüne bildirimde bulunulur.

Yetkilendirilmiş yükümlü sertifikası firmalara süresiz olarak verilmekteyse de firmanın statü belgesi şartlarını taşıyıp taşımadığının ve sertifika ile elde edilen yetkilerin kullanımı sırasında sertifikanın askıya alınmasına, geri alınmasına ve iptaline yol açacak bir ihlalin gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti için izlenir. Ayrıca sertifika sahibi firma her yıl yetkilendirilmiş yükümlü başvuruları için aranan Soru Formunu, mevcut durumunu yansıtacak şekilde güncelleyerek sertifikayı düzenlemiş olan bölge müdürlüğüne göndermek zorundadır.

Yetkilendirilmiş Yükümlü Sertifikası Kapsamında Talebe Bağlı Basitleştirmeler

İhracatta Yerinde Gümrükleme

İhracatta yerinde gümrükleme, yetkilendirilmiş yükümlü sertifikasına sahip firmaların talebe bağlı olarak kullandıkları kolaylıklardan biridir. En genel çerçevede, eşyanın ihracata yönelik gümrük işlemlerinin, sertifika sahibi firmanın kendi tesislerinde yapılarak, ihracata konu eşyanın ihracat (iç) gümrüğüne getirilmeden doğrudan çıkış (sınır) gümrük idaresine sevk edilmesidir.

İthalatta Yerinde Gümrükleme

İthalatta yerinde gümrükleme, eşyanın ithalat gümrük idaresine getirilmeden giriş gümrük idaresinden doğrudan firmanın kendi tesislerine sevk edilmesi ve ithal işlemlerinin bu tesiste yapılmasıdır.

İzinli Gönderici

Sadece taşımacıların yararlanabildiği kolaylıklardan biri olan izinli gönderici, eşyanın transitine yönelik gümrük işlemlerini kendi tesislerinde yapan, transit eşyasını hareket (iç) gümrük müdürlüğüne sunmaksızın, aracı kendi tesislerinde mühürleyerek doğrudan çıkış (sınır) gümrük idaresine sevk eden yetkilendirilmiş yükümlü sertifikası sahibi olmaya hak kazanmış/sertifika sahibi olan firmadır.

İzinli Alıcı

Yine taşımacıların yararlanabildiği kolaylıklardan biri olan izinli alıcı, eşyayı varış gümrük müdürlüğüne sunmaksızın transit işlemlerini kendi tesislerinde veya ithalatta yerinde gümrükleme izni sahibinin tesislerinde sonlandırılan yetkilendirilmiş yükümlü sertifikası sahibi olmaya hak kazanmış/sertifika sahibi olan firmadır.

Ülkemizde ve Dünyada Mevcut Durum

Yetkilendirilmiş Yükümlü (AEO), dünyada 69 ülkede uygulanmaya başlanmış, 16 ülkede ise kurulma aşamasındadır. Ülkemizde de 14.04.2017 tarihi itibarıyla 59 firma yetkilendirilmiş yükümlü sertifikası sahibi olmaya hak kazanmıştır. Bu firmalardan 11 tanesi ihracatta yerinde gümrükleme, 7 tanesi ithalatta yerinde gümrükleme, 10 tanesi izinli gönderici ve 2 tanesi izinli alıcı yetkisine sahiptir.

BİLİNEREN GÖNDERİCİ VE YETKİLİ ACENTE

Ülkemizdeki Havayolu Taşımacılığının Durumu

Havacılık tarihinin başlangıcı kabul edilen 1903'te Wright kardeşlerin gerçekleştirdiği ve sadece 12 saniye süren uçuştan itibaren, küreselleşmenin ve uluslararası ticaretin taleplerine karşılık verebilmesi ve güvenilir olması nedeniyle havayolu taşımacılığı bugün durdurulamaz bir şekilde önem kazanmıştır. Havayolu taşımacılığı birim taşımacılık maliyetlerinin en yüksek düzeyde yapıldığı taşımacılık türüdür, fakat bu olumsuz özelliğine rağmen, günümüzde yaşanan uluslararası rekabet bu türün gelişmesini hızlandırmakta; modern hava limanları, son teknoloji ürünü araçlar, geliştirilmiş kapasiteler, ileri depolama sistemlerinin varlığı havayolu taşımacılığının yaygın bir biçimde yapılmasına olanak tanımaktadır.

Ülkemizde kurumsal temelleri 1925 yılında Türk Tayyare Cemiyeti'nin kurulması ile atılan sivil havacılık sektöründe, kargo veya yük taşımacılığı yapan 13 havayolu şirketi bulunmakta ve havayolu taşımacılığı giderek yaygınlaşmaktadır. Öyle ki aşağıda yer alan Tablo 3'te de gösterildiği gibi hava yolu şirketlerinin 2015 yılında 489 olan uçak sayısı, 2016 yılında %10 artışla 540'a yükselmiştir. Bu uçakların 515'i yolcu, 25'i kargo uçağıdır. Havayolu filomuzun toplam koltuk kapasitesi 100.365, kargo uçaklarının toplam yük kapasitesi de 1.821.600 kg'dır.

Dünya pazarlarının bütünleşmesi, uluslararası ticarete mal çeşitliliğinin artması, ticarete hız ve güvenilirliğe duyulan ihtiyacın her zamankinden daha çok öne çıkması, çoğalan terör olayları hava taşımacılığında tıpkı yetkilendirilmiş yükümlü uygulamasında olduğu gibi bir gelişim sürecini zorunlu kıldı. 2010 yılında Yemen'den ABD'ye giden bir kargo uçağında patlayıcı tespit edilmesi, aynı gün İngiltere'de Nottingham yakınlarındaki bir havalimanında bulunan UPS kargo uçağında patlayıcı içeren başka bir paketin bulunması tüm ülkeleri hava yolu taşımacılığında zaman ve maliyet kayıplarına yol açmadan hava kargolarında güvenliği sağlamaya imkân verecek bir uygulama arayışına soktu. Bu arayışın sonucu olarak havayolu taşımacılığında tedarik zincirini güvenli kılmak için geliştirilmiş olan yetkili acente ve bilinen gönderici uygulamaları ile yetkilendirilmiş yükümlü (AEO) uygulamasının uyumlaştırılması çalışmaları ortaya çıktı.

Ülkemizde *yetkili acente* ve *bilinen gönderici* uygulamalarına ilişkin çalışmalar ise Ulaştırma Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü sorumluluğunda ve Uluslararası Hava Taşımacıları Birliği (IATA) ile işbirliği halinde "Güvenli Kargo Projesi" adı altında 2014 yılında pilot uygulama olarak hayata geçti. Bakanlığımız da uygulamanın yetkilendirilmiş yükümlü ile uyum süreci açısından projeye dâhil oldu. Pilot uygulamanın tamamlanması 2016 yılında gerçekleşti.

Bilinen Gönderici (Known Consignor-KC)

Bilinen gönderici, kendi hesabına kargo veya postayı üreten, meydana getiren ve prosedürleri herhangi bir hava aracında taşıma yapmayı sağlayacak şekilde genel güvenlik kurallarını ve standartlarını karşılayan ve Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü tarafından yetkilendirilen gönderici olarak tanımlanmaktadır. Bilinen gönderici olarak adlandırılan ihracatçı firma, gönderileri üretir ve paketler, gönderileri hava kargo veya posta olarak tanımlar ve gönderinin ilk çıkışını yapar. Bilinen gönderici hava kargo olarak tanımladığı eşyasını yetkili acente olarak yetkilendirilen taşıyıcılarla taşımak zorundadır. Bilinen göndericiden gelen ve yetkili acente tarafından taşınan kargolar, eğer gümrükte fiziki muayene öngörülmezse, ilerleyen bölümlerde yer alan Tablo 5'te gösterildiği gibi hiçbir aşamada güvenlik taraması yapılmaz. Böylece hava kargo eşyası

bilinen gönderici tarafından doğrudan uçağa yüklenecek halde paletlenip yetkili acenteye teslim edilir.

Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nce yapılan bilinen göndericiye ilişkin yetkilendirme, firmanın namına değil, firmanın faaliyet gösterilen tesisine özeldir. Yani yetki, firmanın tüm tesislerini kapsamaz, sadece bilinen gönderici yetkisi talep edilen tesise ilişkindir. Buna benzer olarak, yetkilendirilmiş yükümlü uygulamasında tesise özel olarak firmaya yerinde gümrükleme yetkisi verilir. Firma bu yetkiyi sadece başvuru sırasında seçtiği tesislerinde kullanabilir.

- **Başvuru Süreci**

Herhangi bir tesisi için bilinen gönderici yetkisi almak isteyen firma, öncelikle Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nden Bilinen Gönderici Rehberi'ni temin eder. Bu rehber firmalara bilinen gönderici yetkisine sahip olmaları için kendilerinden sağlamaları beklenen standartları, karşılaması gereken kontrol ve güvenlik süreçlerini ve bilinen göndericinin ne gibi sorumlulukları olduğunu içeren başvuru sürecinde ve yerinde incelemede yol gösterici bir belgedir. Rehberde göre ihracatçı firmanın aşağıdaki koşulları sağlıyor olması gerekir:

- Hava kargo olarak nitelendirilecek eşya, firmanın kontrolü altında üretilmiş veya hazırlanmış olmalıdır.
- Eşyanın hava kargo olarak tanımlanmasından sonra, eşyanın izinsiz müdahaleye maruz kalmasını önleyecek kontrol mekanizmaları geliştirilmiş olmalıdır.
- Hava kargo eşyasına erişebilecek personel belirlenmiş ve temel kargo eğitimi verilmiş olmalıdır.
- Üretim, paketleme, depolama ve sevkiyat alanlarında hava kargo olarak tanımlanacak eşyanın güvenliği sağlanmış olmalıdır.

Özetle, bilinen gönderici yetkisi almak isteyen firma, kendi tesis güvenliğini sağlamış, personelini işe alım sürecinden itibaren titizlikle seçen, hava kargo eşyasına yetkisiz müdahaleler konusunda çeşitli önlemler almış, güvenlik ihlalleri konusunda farkındalık sahibi bir firma olmalıdır.

Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nce rehberde istenilen hususlara ek olarak onay sürecinde, onay istenen tesis veya tesislerin listesi, firmanın kurucu ortakları ve hissedarlarının adli sicil kayıtları vb. gibi belgeler de istenir. Genel Müdürlükçe incelenen belgelerde eksiklik veya yetersizlik bulunmazsa, başvuru sahibi firmanın tesisinde yerinde denetim yapılması aşamasına geçilir. Yerinde denetim, bilinen göndericiler için, firmanın ulusal ve uluslararası güvenlik standartlarını karşılayıp karşılamadığını tespit etmeye yönelik çeşitli sorular içeren Onay Kontrol Formu çerçevesinde gerçekleştirilir.

Eğer başvuru sahibi, yetkilendirilmiş yükümlü uygulaması kapsamında son 3 yıl içinde yerinde inceleme geçirmiş ise, başvuru sahibi firma yetkilendirilmiş yükümlü sertifikası ile Bakanlığımızca yapılan değerlendirmeye ait tüm bilgi ve belgeleri inceleme için Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'ne sunar. Sivil Havacılık Genel Müdürlüğüne belgeler incelenir ve yerinde denetim gerçekleştirilmiş sayılır.

Başvuru sahibi firma, yerinde denetim sürecini de başarıyla tamamlarsa, başvuru yaptığı tesis için Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü tarafından bilinen gönderici olarak işlem yapması için 5

süreyle geçerli yetki belgesi düzenlenir. Yetki belgesi alan firma zaman içinde tesislerinde sağladığı koşulları ya da güvenlik kontrollerindeki yeterliliğini kaybederse, bu durum bizzat firma ya da o firmadan gönderi teslim alan havayolu işletmecisi tarafından Genel Müdürlüğe rapor edilirse, yetki belgesi askıya alınır, verilen ek sürede firma gereken koşulları sağlayamazsa belgesi iptal edilir. Bunlara ek olarak, eğer yetki belgesi sahibi firma aynı zamanda yetkilendirilmiş yükümlü sertifikası sahibi ise, Bakanlığımızca bu sertifikanın askıya alınması, geri alınması veya iptal edilmesi Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü tarafından ilgili firmanın istenilen gereklilikleri taşıyıp taşımadığını tespit için gerekli inceleme ve denetim başlatması sebebi kabul edilir. Bunun sonucunda da, yukarıda bahsedilen askıya alma ve iptal süreçleri işler.

Yetkili Acente (Regulated Agent-RA)

Yetkili Acente, havayolu taşımacılığı ile iştigal bir kuruluş ile iş ilişkisi kuran ve kargo veya posta güvenliği ile ilgili yetkili otorite tarafından kabul edilen veya istenen güvenlik kontrollerini sağlayan bir havayolu işletmecisi, yer hizmetleri kuruluşu, hava kargo acentesi, taşıma işleri komisyoncusu veya entegre depolama ve nakil hizmetlerinden sorumlu lojistik sağlayıcısını ifade eder.

- **Başvuru Süreci**

Başvuru sahibi, operasyonel süreçlerinde gönderinin güvenliğini sağlanmasına dair uygulanacak yöntemlerin ve izlenecek prosedürlerin yer aldığı, hava kargonun ICAO ve IATA tarafından belirlenen uluslararası standartlara uygun şekilde ithalat ve ihracatının gerçekleşmesini sağlayacak bir güvenlik programı, bu güvenlik programında yer alan hususların doğruluğuna ve her daim uygulanacağına ilişkin bir taahhüt beyanı başta olmak üzere adli sicil belgeleri, imza sirküleri gibi Genel Müdürlükçe istenilen belgelerle başvuruda bulunur. Başvuru sahibi firma aynı zamanda yetkilendirilmiş yükümlü ise, yetkilendirilmiş yükümlü sertifikasının başvuru sırasında ibraz edilmesi gerekir. Başvuru belgelerinde herhangi bir eksiklik veyahut yetersizlik bulunmaması halinde tıpkı bilinen göndericide olduğu gibi Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü tarafından yerinde denetim gerçekleştirilir. Yine bilinen göndericide düzenlendiği gibi, başvuru sahibi yetkilendirilmiş yükümlü sertifikası kapsamında son 3 yıl içinde yerinde inceleme geçirmişse Genel Müdürlükçe yerinde denetim gerçekleştirilmiş sayılır. Belge incelemesi ve yerinde denetimin başarıyla tamamlanması durumunda başvuru sahibinin sadece başvuru yaptığı tesise 5 yıl süreyle geçerli yetkili acente yetkisi verilir. Bilinen gönderici yetkisindeki askıya alma ve iptal koşulları yetkili acente için de geçerlidir.

Ülkemizdeki Mevcut Durum

Ülkemizde 14.04.2017 tarihi itibarıyla 89 adet yetkili acente ve sadece 1 adet bilinen gönderici bulunmaktadır. Hava kargoların neredeyse tamamı bilinmeyen göndericilerden freight forwarder gibi aracı kuruluşlarca alınmakta ve havayolu işletmecilerine teslim edilmektedir. Hava kargonun uçağa alınmadan önce güvenlik için taranması zorunlu olduğundan, mevcut sistemde bu tarama havalimanlarında gerçekleşmektedir. Havayolu taşıyıcısı kargoların güvenliğinden yüzde yüz sorumludur. Bu durum, özellikle Atatürk Havalimanı gibi yoğun havalimanlarında hem gümrük işlemlerinin gerçekleştirilmesi hem de tarama için uzun sıralar oluşturmakta, ticaret yaptıkları eşyanın tesliminde yeri geldiğinde dakikalarla yarışan ihracatçılar için zaman maliyeti ortaya çıkarmakta ve ekonomik kayıplara neden olmaktadır. Aşağıdaki tabloda görülebileceği gibi,

dünyada bilinen gönderici (known consignor) ve yetkili acente (regulated agent) uygulamaları bu maliyetlerin önüne geçmek için tasarlanmış araçlardır.

DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE UYUMLAŞTIRMA ÇALIŞMALARI

Bilindiği gibi tedarik zinciri güvenliği sadece üretici firmanın ya da sadece havayolu taşımacısının ulusal ve uluslararası güvenlik ve kalite standartlarını karşılamasıyla sağlanamaz. Uluslararası ticarete rol alan her halkanın güvenli kılınması gerekir. Ancak bu güvenli kılma, ticareti yavaşlatacak, ticaret erbabı üzerinde baskı yaratacak uygulamalara sebep olmamalıdır. Bu doğrultuda önceki bölümlerde bahsedildiği gibi, tedarik zincirinin güvenliğini sağlamaya ayrı ayrı hizmet eden yetkilendirilmiş yükümlü ve bilinen gönderici/yetkili acente uygulamalarının bir yapbozun parçalarını tamamlar gibi bir araya getirilmesi ya da uyumlaştırılması bu yolda atılacak önemli bir adımdır.

Ekim 2010'da gerçekleşen Yemen hadisesi sonrasında havayolu taşımacılığında IATA ve ICAO standartları ile arttırılan güvenlik önlemleri Dünya Gümrük Örgütü'nü de etkilemiş ve Şubat 2011'de DGÖ bünyesinde Hava Kargo Güvenliği Teknik Uzmanlar Grubu kurulmuştur. Uzmanlar Grubu kuruluşundan birkaç ay sonra ilk toplantısını gerçekleştirmiş ve DGÖ-ICAO-IATA arasında daha yakın bir işbirliği kurulması ile bu örgütlerin uyguladığı yetkilendirilmiş yükümlü ve yetkili acente/bilinen gönderici gibi uygulamalar arasındaki sinerjiye bakılması kararı alınmıştır. Bu kararlar devam eden toplantılarda da desteklenmiş ve hem mevzuatsal hem de operasyonel açıdan hangi noktalarda bir uyum sağlanacağı üzerine çalışmalar geliştirilmiştir. Avrupa Birliği, bu uyumlaştırma çalışmalarına zemin oluşturacak yasal düzenlemelerini tamamlamış, ABD bu çalışmaları C-TPAT kapsamına almak için adımlar atmış, Kanada yasal ve operasyonel uyumlaştırmayı tamamlama yolunda ilerlerken, Vietnam'da Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO) ve DGÖ işbirliği içinde bu konuda pilot uygulama başlatılmıştır. 2015 yılında SAFE Çerçevesinde gümrük idarelerinin sivil havacılık otoriteleri ile güvenlik sertifikaları konusunda karşılıklı tanıma ve güven ilişkisi kurması ve yetkilendirilmiş yükümlü ile bilinen gönderici/yetkili acente uygulamaları arasında uyumlaştırma çalışmaları yapılması maddeleri yer aldı. Hava Kargo Güvenliği Teknik Uzmanlar Grubu'nun Şubat 2017'de yapılan toplantısında ise üye ülkelerde yetkili acente veya bilinen gönderici olan firmaların AEO programına katılmaya teşvik edilmesi, iki uygulamadan birinin gelişim sürecinde olması durumunda bir diğeriyle birlikte gelişiminin desteklenmesi, uyumlaştırma konusunda ICAO ve DGÖ ile işbirliği içinde gerçekleşecek pilot uygulamaların arttırılması kararları alındı.

Ülkemizde uyumlaştırma çalışmaları 2014 yılında başlamış olup, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü yetkilendirilmiş yükümlü sertifikasını tanımaya yönelik yasal zemini Hava Kargo ve Posta Güvenliği Talimatı (S.H.T-17.6) ile oluşturmuştur. Aynı zamanda yetkili acente ve bilinen göndericileri uygulamaları ile yetkilendirilmiş yükümlü uygulamasının birlikte kullanımı için Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü ile yürütülen çalışmalar devam etmektedir.

KAYNAKÇA

Azmi, A. L. M., (2016) Regional And National Programmes That Bring Security & Facilitation Together.

Compendium of Authorized Economic Operator Programmes, 2016 Edition.

Çancı, M., Erdal M.(2009). Lojistik Yönetimi (I.Baskı). UTİKAD Yayınları.

Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği

Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü, Faaliyet Raporu, 2016.

Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü, Hava ve Posta Güvenliği Talimatı (S.H.T 17.6)

Yasal, B. E. (2013). Yetkilendirilmiş Yükümlü. Gümrük ve Ticaret, 33, 22-29.

<https://www.cbp.gov/border-security/ports-entry/cargo-security/c-tpat-customs-trade-partnership-against-terrorism>

<http://www.border.gov.au/AustralianTrustedTrader/Documents/review-of-accredited-operator-schemes.pdf#search=Review%20of%20Accredited%20Operator%20Schemes>

http://www.wcoomd.org/~media/wco/public/global/pdf/topics/facilitation/instruments-and-tools/tools/safe-package/safe2015_e_final.pdf?la=en

YAZAR HAKKINDA

Özge AŞKIN

Gümrük ve Ticaret Uzman Yardımcısı

Risk Yönetimi ve Kontrol Genel Müdürlüğü

1989 yılında İzmir’de doğdu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünden 2011 yılında mezun oldu. Polis Akademisi’nde Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi üzerine yüksek lisans yaptı. 2014 yılında Gümrük ve Ticaret Bakanlığında başladığı görevini Gümrük ve Ticaret Uzman Yardımcısı olarak sürdürmekte olup, iyi derecede İngilizce bilmektedir.